نشریه مطالعات آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش
سال اول، پیش شماره ۲، ویژه نامه آغاز سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱

بکارگیری روش کیومتدولوژی در تبیین ذهنیت کنشگر موثر بر سبک یادگیری دانشجویان پرستاری

دکتر آرمین زارعیان[1]، مریم روشندل، امیر حسین پیشگویی، فهیمه دادگری، سیمین تاج شریفی‌فر

محل اجرای فرآیند: دانشکده پرستاری ارتش جمهوری اسلامی ایران
نام دانشگاه: دانشگاه علوم پزشکی ارتش
گروه فرآیند: دانشجویان پرستاری سال دوم، سوم و چهارم مقطع کارشناسی و دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری
تاریخ اجرا: نیمسال اول سال تحصیلی ۹۱ - ۹۰ به مدت حداقل ۶ ماه

مقوله و بیان مسئله

(بیان اهمیت، ضرورت و کاربرد انجام فرآیند براساس نیاز سنجی‌ها انجام شده است.

آموزش فرآیند پیچیده‌ای است که هرگونه ساده انگاری در این خصوص میتواند نیروها و امکانات مصروف شده را هدر ساخته و تلاش‌های افراد را با شکست مواجه سازد. لذا توسعه فرآیندهای آموزشی و ایجاد تحول در آن نیازمند شناخت مبانی موثر بر این فرآیند و ایجاد تغییر بر اساس ماهیت و بنیان‌های ساختاری آموزش و یادگیری است.

از جمله عوامل موثر بر فرآیند و به مرتبه اولی یادگیری، شناخت و تبیین مفهوم سبک یادگیری در فراگیران است. بررسی عمیق این موضوع و کسب دانش‌های نوین مرتبط با سبک یادگیری می‌تواند در سامان دهی آموزش از جمله تعامل مدرسین یا دانشجویان و فرآیند یاددهی – یادگیری محتوای مورد استفاده بسیار تاثیر گذار باشد.

سبک یادگیری به چگونگی یادگیری فراگیر اشاره دارد که متضمن شناخت فراگیر، اولویت و ارجحیت‌های ایشان است. به بیان دیگر سبک یادگیری بیش از آنکه بر توانایی فراگیر متمرکز شود بر ترجیحات فرد اهمیت می‌دهد و به همین دلیل به این ویژگی سبک یادگیری و نه توانایی یادگیری اطلاق می‌گردد.

در هیمن راستا «پیرس» اشاره می‌کند که سبک یادگیری روشی است که فراگیر در یادگیری مطالب درسی از آن بهبه می‌گیرد و آن را به روش‌های دیگر ترجیح می‌دهد. کما اینکه بایستی دقت نمود که این ارجحیت‌ها در افراد رشته‌های متنوع و در طول زمان تغییر می‌کند.

از آنجائی که محوریت سبک یادگیری شناختی و عاطفی است لذا ذهنیت کنشگر (Oprant Subjectility) در ترسیم نقشه مفهومی سبک یادگیری موثر خواهد بود.

بررسی‌ها انواع مفاهیم و چارچوب‌های نظری زیر ساخت سبک یادگیری بر تاثیر ذهنیت در شیوه یادگیری فراگیران صحه می‌گذارد که اجمالاُ به این سبک‌های متنوع اشاره می‌شود.

الف- سبک‌های وابسته به / فارغ از زمینه: در این شیوه یادگیری بر تفاوت‌های یادگیری مشخص افراد تحت تاثیر زمینه موضع یادگیری قرار می‌گیرد. در افراد وابسته زمینه یا کلی نگرها انجام فعالیت‌های مشارکتی و گروهی بسیار مهم است و در افراد فارغ از زمینه یا تحلیل گر، مشکل گشایی و حل مسئله حائز اهمیت است.

۱- ریاست دانشکده پرستاری – استادیار دانشکده پرستاری دانشگاه علوم پزشکی ارتش

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-24]

ب - سبک تکانش و تاملی: که در این سبک بر سرعت و دقت یادگیری در افراد تاکید دارد

ج- سبک یادگیری کُلب: بر اساس نظر کلی یادگیری هم فرآیند است و هم برآیند که به ۴ شکل دیده می‌شود:

۱- فعالان: بطور مثال تجربه می‌کنند و تمایل به شبیه سازی و انجام تکلیف دارند

۲- تاملی‌ها: مشاهده با تامل دارند و از طوفان مغزی بهره بیشتری می‌برند

۳- نظریه پردازان: به مفهوم سازی انتزاعی علاقمندند و به یادگیری از طریق سخنرانی تمایل دارند

۴- عمل گراها: به کاربرد عینی توجه دارند و بر مشاهده و کاربرد عمل تاکید می‌کنند

لذا کلب ۴ طبقه‌بندی از افراد را معرفی می‌کند:

۱- همگرا (convergent)

۲- واگرا (divergent)

۳- جذب کننده (یا تلفیق گرا) (Assimilator)

۴- انطباق یابنده (یا انطباق گرا) (Accommodator)

و نهایتا

سبک یادگیری دان: که بر متغیرهای محیطی، سطوح انگیزشی، ارجحیت‌های اجتماعی و احتیاجات فیزیکی تاکید دارد.

براساس مطالعات متفاوتی که در زمینه سبک یادگیری دانشجویان علوم پزشکی و بالاخص پرستاری صورت گرفته است مؤید وجود نتایج متناقضی است که بهره گیری از این نتایج را در عمل بسیار دشوار می‌نماید. حال آنکه به اذعان بسیاری از صاحبنظران و تحقیقات انجام شده مشخص شده است که عدم همخوانی سبک یادگیری با رشته تحصیلی فراگیران، سبب انصراف یا نارضایتی نسبت به رشته تحصیلی می‌شود. از اینرو بسیار ضروری است جهت تبیین و شناخت دقیق‌تر سازه (یا مفهومی) تحت عنوان سبک یادگیری از تکنیک‌های پژوهشی نوین‌تر و عمیق‌تر استفاده شود.

کیومتدولوژی تکنیکی است که پژوهشگر را قادر می‌سازد تا اولاً ادراکات و عقاید را شناسایی کرده و طبقه‌بندی کند و ثانیا به دسته‌بندی گروه‌ها بر اساس ادراکشان بپردازد. هدف اصلی این فن، آشکار ساختن الگوهای مختلف تفکر است و نه شمارش تعداد افرادی که تفکرات مختلفی دارند. کیومتدولوژی روش تلفیقی و کمی است که از روش تحلیل عاملی کیو جهت دسته بندی افراد کمک می‌گیرد. این روش هم به لحاظ شیوه گردآوری داده‌ها و هم شیوه تحلیل داده‌های متفاوت از روش‌های مرسوی کیفی و کمی بوده و نهایتا به نوع سنخ شناسی افراد منجر می‌شود.

کیومتدولوژی طرحواره یا اسکیماتا یک سیستم ذهنی - ادراکی - احساسی فعال است و افراد براساس تجارب گذشته علایق و ارزش‌های خود باورها و ترجیحات خود نه از این جهت که بعنوان دانش یا اطلاعات در حافظه ذخیره شوند، بلکه از این جهت که سیستم فعالی جهت تعیین آنچه که ادراک خواهد شد، الگوهای ذهنی خود را آشکار می‌سازند.

ماهیت اکتسابی کیومتدولوژی با سبک یادگیری دارای تجانس قابل ملاحظه‌ای است که می‌تواند عوامل کنشگر مکنون در پیدایش سبک یادگیری را به روش عمیق‌تر آشکار سازد.

از اینرو با توجه به فقدان یک الگوی مشخص (حداقل در مطالعات داخلی) که بتواند سبک یادگیری دانشجویان پرستاری را به وضوح تبیین نماید، محققان برآن شدند تا با بکارگیری این روش چارچوب نظری متقن‌تر و قابل استناد در خصوص سبک یادگیری دانشجویان پرستاری براساس تکنیک کیومتدولوژی تدوین نمایند. این فرآیند تاثیر بکارگیری روش کیو را در حصول به سبک یادگیری دقیق‌تر دانشجویان مورد بررسی قرار می‌دهد.

هدف و اهداف اختصاصی

هدف کلی

تعیین تاثیر بکارگیری تکنیک کیومتدولوژی در تبیین مفهوم سبک یادگیری دانشجویان پرستاری

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-24]

اهداف اختصاصی

۱- تدوین چارچوب نظری سبک یادگیری دانشجویان پرستاری
۲- طبقه بندی مفهوم سبک یادگیری در دانشجویان پرستاری
۳- تعیین ترجیحات یادگیری دانشجویان پرستاری
۴- طراحی و ارائه الگوی پیشنهادی سبک یادگیری دانشجویان پرستاری

روش اجرا

گام اول: در این فرآیند پس از انتخاب موضوع، بدوا هرآنچه در خصوص موضوع سبک یادگیری در مقالات و مطالعات متعدد مورد بحث قرار گرفته در قالب تئوری تجمیع (که گام اول کیومتدولوژی است) جمع آوری می گردد. عبارات یا گونه‌های جمع آوری شده تحت عنوان جمعیت کیو خوانده می‌شود.
گام دوم: از بین عبارات جمع آوری شده، نمونه گیری انجام می‌شود (که نمونه گیری اطلاق می‌شود) و هریک از عبارات نمونه کیو جداگانه برروی یک کارت نوشته می‌شود تا دسته کیو تهیه شود.
گام سوم: در این مرحله نوبت به انتخاب مشارکت کنندگان می‌رسد یعنی افرادی که قرار است ذهنیت ایشان شناسایی گردد.
گام چهارم: مشارکت کنندگان در این مرحله نمونه‌های کیو درج شده در کارت‌ها را براساس ترجیحات خود رتبه بندی می‌نمایند که اصطلاحا رتبه بندی کیو (Q - sorting) گویند.
گام پنجم: تحلیل عامی کیو با نرم افزار PQ Method صورت می گیرد
گام ششم: به تغییر عامل‌های استخراج شده و تبیین ذهنیت‌ها در کنشگر موثر بر سبک یادگیری پرداخته می‌شود.

نتایج

پیامدهای اجرا و محصول یا بروندادهای فرآیند.
ماحصل این فرآیند تدوین و ارائه الگوی بومی سازی و مبتنی بر بافت جامعه مشارکت کنندگان در خصوص سبک یادگیری است بعبارت دیگر برونداد این فرآیند، مدل نوینی در تشریح سبک یادگیری دانشجویان پرستاری جهت ارتقاء فرآیند یاد دهی – یادگیری خواهد بود.

سطح اثر گذاری

(دانشگاه، کشوری – بین المللی) ماحصل این فرآیند در این مرحله در سطح دانشگاه و کشوری دارای اثر گذاری خواهد بود.

انطباق سیاست‌های بالادستی

کاملا با سیاست‌ها بالادستی در خصوص مرجعیت علمی متناسب و همخوانی دارد.

نتیجه‌گیری شامل چالش‌ها و مشکلات اجرایی فرآیند

مشکل اجرایی قابل ملاحظه‌ای وجود ندارد.
معرفی فرآیند در نشریات علمی یا ارائه کار در مجامع علمی تا کنون این مهم اتفاق نیفتاده است

تائیدیه‌های مربوطه و ارزشیابی فرآیند

ضمیمه می‌شود

قابلیت تیم اجرا در سایر مراکز آموزشی

نتایج این فرآیند با توجه به ماهیت بومی آن قابلیت اجرا در سایر مراکز را خواهد داشت.

استمرار

قطعا با توجه به تاثیر گذاری این فرایند در بهبود فرآیند آموزش و یادگیری، استمرار آن ممکن و میسر خواهد بود.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-24]